РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 26

Заснований в 1996 році

Рівне – 2003

ББК 74.20
О - 59
УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379
Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 26. — Рівне: РДГУ, 2003. — 170 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:
Янцур Микола Сергійович *– кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).*

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);
Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут" ім. академіка Степана Дем'янчука);
Карпенчук Світлана Григорівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);
Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В.Стефаника);
Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Малафіїк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Павелків Роман Володимирович – кандидат психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);
Пальчевський Степан Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет "Острозька Академія");
Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);
Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);
Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №9 від 25.04.2003 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет*

ISBN 966 — 7281 — 07 — 7.
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2003

ЛІТЕРАТУРА
1. Анастази А. Психологические тестирования. – СПб.,: Питер, 2001. –248с.
2. Божович Л.Л. Личность и её формирование в детском возрасте. – М.: Просвещение 1968. –328с.
3. Виготський Л.С. Педагогическая психология. – М.: Педагогика, 1991. – 432с.
4. Гальперин П.Я., Кобылицкая С.Я. Эксперемінтальное формирование внимания. – М.:Просвещение, 1974. – 93с.
5. Гільбух Ю.З., Киричук О.В. Шкільний клас: як пізнавати і виховувати його душу. – К.: НПЦ Перспектива, 1996. – 87с.
6. Кондратенко Л.О., Богуславська Л.О. Я хочу, я можу, я буду добре вчитися. – К.: Вища школа, 1997. –84с.
7. Максименко С.Д. Основи генетичної психології: Навчальний посібник. – К.: НПЦ Перспектива, 1998. –87с.
8. Мислення в діяльності молодших школярів / За ред. Г.О. Балла. – К.: Вища школа, 1991. – 155с.
9. Репкин Н.В. Память и особенности целеполагания в учебной деятельности младших школьников // Вопросы психологии. – 1983. – №1. – С. 78-93.
10. Худик В.Г. Диагностика детского развития. Методы исследования. – К.: Освіта, 1996. – 220с.

Одержано редакцією 01.02.2003

УДК: 371.044: 378 **О.В.БЕЗКОРОВАЙНА**

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ШКІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Демократичні перетворення і соціальні зміни в суспільстві потребують виховання нестандартної, високо моральної, творчої особистості. Перед школою і учительством виникають складні і відповідальні завдання, які не можуть бути розв'язані без фундаментальної перебудови змісту, форм і методів навчання і виховання учнівської молоді. Вирішення цих завдань можливе лише через підвищення культурного рівня, відродження загальнолюдських духовних цінностей, перебудови системи народної освіти, повернення її до гуманістичних джерел та морального виховання дітей і юнацтва.

Виховання у школі найтісніше пов'язане з духовним світом педагога, з потенціалом його особистості. Тому в умовах перебудови вищої педагогічної освіти особливого значення набуває проблема гуманізації процесу підготовки вчителя-вихователя.

Сьогодні актуально звучать слова видатного українського вченого-педагога В.О.Сухомлинського: "Людина по-справжньому виховується тоді, коли вона й сама виховує іншу людину. Почуття особистої гідності, честі, гордості пробуджується в людині за тих умов, коли вона вкладає частину своїх духовних сил в іншу людину, прагне зробити її кращою, бачить у ній, як у дзеркалі, себе, свої моральні риси, творчі здібності, майстерність" [4,420].

Досвід виховної роботи на основі принципу гуманізму розкрито в працях Г.І.Сороки, О.В.Сухомлинської, М.Ю.Красовицького, В.М.Оржеховської, О.І.Пилипенко, Л.Л.Кацинської, В.І.Лозової, А.М.Малько. Ці вчені та інші свої наукові пошуки присвятили висвітленню проблем перспективного розвитку гуманістичних виховних систем. У доробку українських учених-педагогів проходить ідея ціннісного ставлення до людини. Адже сьогодні вся прогресивна педагогічна громадськість шукає баланс між авторитарною та персоніфікованою (гуманістичною) педагогікою, між завданням школи щодо оптимального розвитку дітей і потребами соціального розвитку суспільства, розумним примусом і свободою, автономією особистості та її відповідальністю, між розумовим і емоційним розвитком дитини, її самовираженням і необхідною сумою знань.

Гуманістичну виховну систему школи характеризують єдність дій і широкі комунікації між усіма її структурними елементами та зовнішнім соціальним середовищем. Така система гарантує відсутність будь-якого тиску і насильства над дитиною. Її можливо здійснювати лише за встановлення партнерських взаємовідносин між учнем і вчителем. Перебування у школі має не принижувати "урізувати", а збагачувати дитинство. Тут не повинно бути ніяких конфліктів між учителем і учнем. Партнерство, демократичний стиль і норми гуманних стосунків розглядається як органічна складова виховної системи. Гуманній школі притаманні оптимістичний настрій, загальна атмосфера радості, взаємодопомоги, толерантності, людяності.

Нові підходи до здійснення гуманістичного виховання в сучасних умовах представлені у наукових працях І.Беха, Є.Бондаревської, М.Боришевського, К.Дорошенко, О.Вишневського, О.Киричука, О.Столяренко, Т.Сущенко, які поклали в основу своїх концепцій олюднення особистості. Цінності є гуманістичними, якщо їх зміст наповнюється суб'єктивно-усвідомленими нормами етики добра, справедливості й гуманізму, а інша людина виступає об'єктом ціннісного ставлення. Як засвідчили спеціальні дослідження М.Й.Боришевського, гуманним ставленням вчителя до кожного учня забезпечується високий рівень його творчої активності та самоактивності, сприяє розвитку потенційних можливостей як успадкованих, так і тих, що їх вихованець набуває у процесі творчої діяльності та опанування суспільних цінностей, в їх самостійній апробації, вдосконаленні, а водночас і завдяки цьому – в самозбагаченні й саморозвитку власних можливостей. [1]

Здійснювати гуманістичне виховання треба з перших етапів розвитку дитини. Саме дошкільний і молодший шкільний вік мають бути ним інтенсивно заповнені. Процес формування гуманістичних цінностей в молодших школярів, на нашу думку, буде ефективним за вихідної умови, якщо:

1. Діяльність будується на основі суб'єкт-суб'єктивної взаємодії і діалогу педагога з учнями, особистісно-гуманістичного підходу до них.
2. Діяльність наповнена різноманітними, доброчинними, творчими справами.
3. Активно використовуються національні традиції поваги, піклування і допомоги людям.

У сучасній шкільній практиці для вчителя, особливо словесника, дуже важливо вміти відчути в учневі рівного собі, бути готовим до душевного спілкування. Педагогічно організоване спілкування виступає провідною умовою гуманізації взаємин вчителя з учнями. В основі такого спілкування лежить гуманістична позиція вчителя, що виявляється в особистісному підході до учня, орієнтації на проблемне діалогічне спілкування і спільну творчу діяльність. Вчитель демонструє еталон стосунків людей, показує значення для них гуманістичних норм. Педагогічне спілкування можливе за умов відкритості обох сторін, їх взаємної довіри. З цією метою і в класі, і в школі створюється атмосфера дружньої прихильності, яка знімає у вихованців почуття страху перед учительською суворістю, створює умови, що дозволяють вільно виявляти своє власне "Я", не остерігаючись посягань на особисту індивідуальність з боку інших учнів та вчителя. Тому ідея гуманістичної спрямованості підготовки майбутнього педагога має бути спрямована на постановку та розв'язання таких головних завдань:

1) розвиток у майбутніх учителів мотиваційної професійної сфери;
2) формування у них педагогічного мислення, прорфесійної самосвідомості;
3) розробка сучасних технологій навчання, здатних на якісному рівні розвивати у студентів уміння та навички в роботі з дітьми;
4) створення умов для самоосвіти і самовиховання;
5) включення майбутніх фахівців у діяльність, спрямовану на оволодіння ними досвідом розв'язання педагогічних заданих ситуацій.

Для оволодіння гуманістично спрямованими способами взаємодії з учнями вчителеві необхідно спеціально навчитися досягати професійного рівня, відповідної психологічної (особистісної) готовності. Все це вимагає не тільки організаційної перебудови відповідної системи, скільки розробки нового змісту психолого-педагогічної підготовки – створення парадигми формування особистості і діяльності вчителя.

За характером взаємодії вчитель є типовим представником професій типу **людина-людина**, у якій головний предмет праці – люди, їхні групи, колективи. Комунікативні процеси мають для його діяльності провідне значення, оскільки смисловий аспект спілкування вчителя з вихованцями становить **психологічне ядро** його професії.

Крім того, за ознаками тих ресурсів, які притаманні роботі вчителя, його діяльність здійснюється за допомогою функціональних знарядь, до яких відносять виразні засоби поведінки (демонструючі й демонстративні жести, орієнтувальну поведінку), мови (функціональні висловлювання), а також – певні знання, в тому числі психолого-педагогічні; професійні правила розв'язання практичних та теоретичних задач, здатність до антиципатії, емпатичні здібності. За використання таких знарядь та умов діяльності робота вчителя ставить підвищенні вимоги до особистості, її моральних якостей, які спонтанно проявляються насамперед у взаємодії з учнем.

Професійні рамки спеціалізації рис особистості вчителя, що окреслені таким чином, знаходять свій вираз у тих вимогах, яким він має відповідати. Серед загально психологічних профілюючими можна вважати вимоги до певних здатностей учителя: а) бути активним і винахідливим у пошуку адекватних педагогічних рішень, знаходити шляхи їх реалізації залежно від особливостей ситуації, енергійно здійснювати вплив на розум, почуття і поведінку вихованців, прагнути до ефективної участі в організації діяльності учнів, заслужити їх довіру; б) утримувати в свідомості (на такому рівні активності, який дозволяє легко актуалізувати – за О.М.Леонтьєвим [2, 340] – робити центральним предметом свідомості) розгалужений комплекс різноманітних знань, відомостей, професійно-педагогічних способів дій, правил, адекватно оперувати ними, здійснювати належного рівня ефективності самоконтроль і саморегуляцію; в) володіти засобами організації діяльності учнів, керувати нею, навчаючи й виховуючи їх, сприяти становленню їхньої особистості, розумовому, емоційному, духовному вольовому розвитку, моральному вдосконаленню.

Серед основних видів удосконалення педагогічної діяльності майбутніх фахівців є, по-перше, навчальна діяльність в її різноманітних формах – лекціях, лабораторно-практичних заняттях, на яких будується контекст майбутньої професійної діяльності; ідея гуманізації **олюднення** знань з педагогічних наук, в центрі яких знаходиться особистість учня; по-друге, діяльність, що означає відтворення в умовах вищого навчального закладу елементів педагогічної праці, а також певних взаємостосунків між суб'єктами діяльності. (тренінги, особистісно-рольові ігри, котрі моделюють предметний і соціальний зміст професійної педагогічної роботи). По-третє, навчально-професійна діяльність під час різних видів практики, виконання науково-дослідної роботи, індивідуальних творчих завдань, написання рефератів, дипломних і курсових робіт.

Під час вивчення ряду психолого-педагогічних дисциплін майбутні фахівці аналізують педагогічні системи минулого і сучасного, знайомляться з конкретним досвідом педагогів-майстрів, оволодівають

методикою втілення у навчально-виховний процес ідеї гуманізації в роботі вчителів-майстрів, в діяльності яких насамперед проявляється справжня любов до дитини, повага до неї, віра в її можливості, прагнення виховати кожну дитину як індивідуальність, розвинути її творчі здібності, пізнавальні інтереси.

Отже, передусім вищий навчальний заклад має зорієнтувати студента на досягнення високого професійного рівня підготовки в процесі навчання, формування індивідуального стилю діяльності, творчого оволодіння засобами педагогічної комунікації. Це положення необхідно усвідомити не тільки як суспільно важливу вимогу, але і як суб'єктивно значуще для кожного майбутнього педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боришевський М.Й. Гуманізація міжособистісних взаємин в навчально-виховних закладах нового типу // Тези доповідей та виступів. – К.,1994. – 287с.
2. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. – М.:Изд-во МГУ, 1981. – 584с.
3. Мусатов С. Гуманістичні засади комунікативно-педагогічної підготовки вчителя // Зб.: Соціальна педагогіка і адаптивність особистості. – К., 1994. – 471с.
4. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителеві // Вибр. тв.: У 5 т. –Т.3. – К.: Рад. школа, 1976. – 610с.

Одержано редакцією 22.03.2003

УДК: 378.937 **С.А.Литвиненко**

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Осмислення соціалізації як педагогічного явища визначається пошуком ефективних способів засвоєння школярами соціального досвіду, що потребує обґрунтування аксіологічних орієнтирів освітньо-виховного процесу, вивчення особливостей включення дитини в мікро- та макросередовище, орієнтує на встановлення взаємозв'язку соціалізації та спеціально організованого педагогічного процесу (Б.М.Алмазов, С.О.Бєличева, І.Д.Бех, Є.В.Бондаревська, М.А.Галагузова, Н.Ф.Голованова, І.С.Кон, Н.М.Лавриченко, А.В.Мудрик, Р.В.Овчарова, А.В.Петровський, М.В.Селіванова, В.Д.Семенов, Л.А.Ядвіршис та ін.). Нестабільність і суперечності сучасної соціальної ситуації вимагають соціально-педагогічної допомоги і психологічної підтримки людини на різних вікових етапах. У зв'язку з цим в сучасних умовах відбувається становлення та розвиток теорії й практики соціально-педагогічної діяльності в освітніх та інших установах, організаціях, об'єднаннях, у яких перебуває дитина. Соціально-педагогічна діяльність спрямовується на надання допомоги дитині в соціалізації, самореалізації в суспільстві; на створення оптимальної освітньо-виховної ситуації, якій передує глибока пізнавально-діагностична та прогностично-моделююча робота педагога. Широко розповсюджуються в сфері освіти й виховання новітні соціально-педагогічні технології, які базуються на принципах саморозвитку, педагогічної підтримки дитини.

У фаховій підготовці вчителя передбачається передусім його здатність поставати в ролі представника інтересів культури суспільства і водночас захисника та провідника життєвих інтересів вихованців. У такому поєднанні полягає сутність педагогічної професії як мистецтва формуючого впливу на соціалізацію учнів. Актуальним є створення оптимальних психолого-педагогічних умов, які сприяють розвитку гуманістично орієнтованої, соціально зрілої та професійно компетентної особистості спеціалістів. Отже, завданням статті є окреслення теоретичних підходів щодо проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності в сучасних умовах.

У дослідженнях готовності до педагогічної діяльності увага акцентується на виявленні характеру зв'язків та залежностей між станом готовності та ефективністю майбутньої діяльності; факторів та умов; дидактичних та виховних засобів, якими забезпечується становлення вчителя. Аналіз професійно-педагогічної спрямованості, що утворює зазначену основу, навколо якої компонуються провідні особистісні властивості та яка виступає базовим професійно значимим показником підготовки випускників, можна знайти в роботах Б.Г.Ананьєва, Л.М.Ахмедзянової, О.А.Дубасенюк, О.Г.Ковальова, Н.Д.Левітова, Н.В.Кузьміної, А.К.Маркової, К.К.Платонова, В.О.Сластьоніна та ін.

У роботах К.М.Дурай-Новакової, Л.В.Кондрашової, А.Ф.Ліненко, О.Г.Мороза, О.В.Проскури, Р.І.Хмелюк, О.І.Щербакова та ін. переконливо доведено, що саме стан готовності особистості до виконання професійно-педагогічної діяльності забезпечує не тільки її ефективність, але й можливості подальшого удосконалення. Вченими виділені такі прояви готовності, як позитивне ставлення до праці вчителя; оволодіння педагогічними знаннями, уміннями та навичками; самостійність у розв'язанні педагогічних задач; розвиток педагогічних здібностей; сформованість моральних рис та інш. Зазначені показники фіксуються критеріями готовності, на основі яких встановлюються рівні підготовки випускників до педагогічної діяльності.

Загальнотеоретичний підхід до змісту та технологій психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів закладений у працях О.А.Баранової, Л.В.Кекух, Г.С.Тарасенко, О.Я.Савченко, М.С.Севастюк, Н.Г.Сидорчук, Л.О.Хомич та ін. Аналіз наукових робіт засвідчив появу нових підходів щодо підготовки майбутніх вчителів початкових класів. Однак, незважаючи на розширення напрямків досліджень у

ЗМІСТ

Передмова ... 4
1. **Постоловський Р.М.** ... 5
ЧАСТИНА І. ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ... 7
2. **Павелків Р.В.** Молодший школяр у моральному вимірі міжособистісних відносин ... 7
3. **Кіндрат В.К.** Формування національної свідомості молодших школярів ... 12
4. **Кочкарьова Л.Б.** Громадянське виховання молодших школярів ... 17
5. **Зубілевич М.І.** Формування активної життєвої позиції сучасного підлітка (на прикладі скаутів) ... 20
6. **Хорошковська О.Н.** До проблеми розвитку українського комунікативного мовлення першокласників ... 22
7. **Коваль Г.П.** Фонетичні знання, уміння та навички у мовно-мовленнєвому курсі початкового навчання української мови ... 24
8. **Лещенко Г.П.** Мовленнєва компетенція як основний компонент комунікативної україномовної компетенції школярів. ... 29
9. **Михасюк Т.В.** Мовленнєвий розвиток молодших школярів засобами народознавства (на матеріалі народного календаря) ... 33
10. **Пономарьова К.І.** Система лексичних вправ як засіб формування комунікативних умінь молодших школярів ... 36
11. **Петрук О.М.** Про застосування функціонально-комунікативного підходу під час вивчення граматичного матеріалу. ... 39
12. **Артемова О.І.** Модель розвитку креативного мовлення молодших школярів: теоретичні та практичні аспекти ... 41
13. **Шевчук Т.Б.** Реалізація лінгвістичного компонента у змісті навчання української мови в початкових класах ... 45
14. **Лук'яник Л.В.** Етимологічний аналіз як засіб розвитку мовлення. ... 48
15. **Коченгіна М.В.** Пропедевтика складного речення у початкових класах як складова повноцінного мовленнєвого розвитку молодших школярів ... 51
16. **Захарчук З.О.** Особливості навчання молодших школярів виразно читати ... 54
17. **Суржук Т.Б.** Диференційоване навчання на уроках читання ... 58
18. **Борова В.Є.** Логоказка як засіб коригування звукової культури мовлення старших дошкільників і молодших школярів ... 62
19. **Маліновська Н.В.** Особливості мовної підготовки дітей до школи ... 64
20. **Якимчук Р.І.** Корекція мовлення першокласників ... 66
21. **Прищепа О.Ю.** Формування графічних навичок письма у першокласників ... 68
22. **Сілков В.В.** Теоретико-методичні основи особистісно-зорієнтованого формування поняття числа у молодших школярів ... 70
23. **Приймак О.П.** Методика вивчення табличного додавання і віднімання з переходом через десяток ... 74
24. **Сілкова Е.О.** Передумови особистісно-зорієнтованого формування поняття числа у молодших школярів ... 79
25. **Гібалова Н.В.** Система вправ як засіб диференціації навчання математики в початкових класах ... 82
26. **Шутяк В.Г., Шутяк Ж.В.** Міжпредметні зв'язки у навчанні молодших школярів (на матеріалі уроків трудового навчання й математики) ... 84
27. **Шпакова В.С.** Врахування вікових особливостей 6-річних першокласників в організації навчальної діяльності ... 88
28. **Поніманська Т.І.** Формування гуманістичних цінностей у дітей 7-го року життя ... 90
29. **Петренко О.Б.** Врахування ґендерних особливостей молодших школярів у навчально-виховному процесі ... 92
30. **Будз М.М.** Дитяча музика В.Косенка в естетичному вихованні молодших школярів ... 98
31. **Якимчук С.Н.** Педагогічні принципи ефективного впливу музики на процес виховання ... 100
32. **Рябоконь В.І.** Писанкарство на уроках образотворчого мистецтва ... 102
33. **Табаровець Л.М.** Лінгвістичні засади навчання іноземних мов (початкова школа) ... 107
34. **Іванова Л.І.** Літературна освіта молодших школярів у системі розвивального навчання ... 110
35. **Грипич С.Н.** Психолого-педагогічні умови морального виховання молодших школярів засобами дитячої літератури ... 112
ЧАСТИНА ІІ. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ДО РОБОТИ В УМОВАХ 4-РІЧНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ... 117
36. **Вашуленко М.С.** Перспективи модернізації початкової мовної освіти ... 117
37. **Гетманчук Н.О.** Комунікативна спрямованість вивчення прийменників у курсі української мови вищої школи ... 122

38. **Лесняк Н.В.** Мовленнєва практика на заняттях образотворчого мистецтва..... 126
39. **Богуш А.М.** Підготовка студентів до здійснення наступності і спадкоємності дошкільної і початкової ланок у системі неперервної освіти 129
40. **Воробйов А.М.** Психологічні особливості пізнавальних процесів молодшого школяра 131
41. **Безкоровайна О.В.** Педагогічні аспекти гуманізації особистості вчителя в умовах демократизації шкільного життя 134
42. **Литвиненко С.А.** Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності 136
43. **Янцур М.С.** Профорієнтаційна робота вчителями початкової школи..... 138
44. **Михальська В.Р.** До проблеми функцій вчителя початкових класів (управлінський аспект)..... 142
45. **Манжелій Н.М.** До проблеми забезпечення наступності між дошкіллям і початковою ланкою освіти 145
46. **Дичківська І.М.** Інноваційна компетентність педагога як показник готовності до впровадження сучасних технологій дошкільної та початкової освіти 147
47. **Ярмак Т.М.** Інструментальна підготовка майбутнього вчителя музики початкової школи 150
48. **Мельник Ю.С.** Організація індивідуального навчання в телекомунікаційному освітньому середовищі 152
49. **Байбара Т.М.** Місце фахової методики у процесі формування педагогічного мислення майбутніх учителів початкових класів 155
50. **Можайкіна О.С.** Формування особистості неповнолітнього в контексті запобігання протиправної поведінки..... 158
51. **Вербець В.В.** Соціально-педагогічний моніторинг у навчально-виховному процесі 162
52. **Лопухівська А.В.** Особливості організації виховної роботи в сільських загальноосвітніх навчальних закладах 164
53. **Присяжнюк Н.І.** Навчальна домашня робота учнів початкових класів..... 167
54. **Трофімчук В.М.** Принцип комунікативно-особистісної організації навчальної діяльності у навчанні англійської мови на немовних факультетах..... 170
55. **Дуброва А.С.** Принцип новизни у комунікативному підході до оволодіння діалогічним мовленням на заняттях англійської мови 171
56. **Мороз Л.В. Кушнір Н.В.** Особливості перекладу на заняттях з іноземної мови немовних спеціальностей..... 174

Відомості про авторів 176

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти

Збірник наукових праць

НАУКОВІ ЗАПИСКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 26

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор збірника наукових праць Коваль Г.П.
Технічний редактор Курченко Н.Б.
Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 24.03.2002 р. Підписано до друку 25.04.2003 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різографічний.
Ум. друк. арк. 26,83. Обл. вид. арк. 27,23. Замовлення № 18/1. Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 26. — Рівне: РДГУ, 2003. — 170 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379 **ББК 74.20**